

HS BREV TILL HA

1940

7.1. 1 s.
18.2. 1 s.
4.4. 1 s.
28.4. 1 s.
21.5. 1 s.

2. 7. 1 s.
10. 7. 1 s.
28. 7. 1 s.
13. 8. 1 s.
6.10. 1 s.
31.10. 1 s.
1.11. 1 s.
16.11. 1 s.
25.11. 1 s.
15.12. 1 s.
26.12. 1 s.

7 jan 1940

Einar,

Jag ville nog skriva - men tanken har svårt att gå till annat än ett. Och där är intet att säga -

Och en viss matthet kommer över en, brist på kraft att tänka. Jag, och Mina, kunde ej ha det bättre än vi ha, jag visste ej att det fanns så snälla människor, och lugna. Det är egentligen en gammal prästgård, delad på flere bondehänder, detta är själva huset, nu med värmeledning, vattenledning, elektr. ljus och den bästa mat. Vänligheten är ändå det bästa. Vi hade i dec. två svåra veckor först i en koja.

Jag kan inte läsa - litet i Konstrevy, där står att Sverige har naturskildrare, impressionister m.m. men inte egentligen "människoskildrare." Där är något i det. Vet du jag var glad över G.Johanssons kritik, mer behöver en människa ej.

Och du sade att Stenman tyckte om det sista. Där var ett huvud där jag försökt få kraft utan fransmäns förskjutningar av formen. Nu har jag bara ett kvar att försöka, en Kristus i en båt, dit han drog sig tillbaka undan mängden - han drog sig ofta undan till ensamhet. Ni ha alla rätt som säga jag söker. Och jag har aldrig nått.

Roligt du läst Haugtussa det är inte allt man nu kan läsa. Jag kan ej läsa. Jag sitter en stund i det stora, stora köket - radio plågar litet - bland alla - här är också en f.d. sjuk-sköterska evakuerad - en sådan tur för Mina. Det är så trivsamt i köket. Önskar du ej vore allena.

Degas har mest rätt när han säger något, det ger så mycket. St. har varit så vänlig, skrev sist på julkvällen. Vad jag har goda vänner, du och han.

Förlåt om jag glömmet det mesta jag ville säga dig

Helene

Hanna kom från Sverige en vecka före det började, är glad vara hemma.

Måns kom och ville föra mig härifrån - för sent.

18/2 (1940)

Einar,

Glad att höra av dig - men vänta ej brev av mig, jag kan ej nu, och jag kan ej tänka på konst. Du säger det är en tröst, många i Sverige säga detsamma till mig. Jag tackar Eder alla. - Och om Kristusbilden har du rätt, den är "over evne" - jag tänkte ej på huvudet, mest på helfigur, liten. "Erkännande" som du säger har jag fått mycket - från Linköping t.ex. - sympati!

Och Tyra är i Sverige. Vad man gör här? man ligger, vilar, stickar litet strumpor, 4 utom oss och hemfolk.

Det är nog människoskildring jag stannat vid i Muséer, icke bara teknik.

Vänta ej brev, jag tänker på dig för det.

Helene

4. april (1940, postkort)

För ett par dagar sedan hemkommen, i släde, funnit huset med enkla nu insatta fönster, och utan vattenledning. Vi ha dessutom svårigheter, allt det jag fruktar. Hosta ha båda och bo i tjänarinnerummet som har helt fönster. Kan ej skriva
Helene.

Ekenäs.

Ekenäs. 28/4 -40

Einar,

Tack för utklippet om Kylberg, jag tyckte om bilden. Men kan mycket litet tänka på sånt ännu.

Har fått nya tapeter i arbetsrummet - för att börja ett nytt liv - men när? blir rummet färdigt. Brist på arbetskraft. 4 nätter har jag bott i min sängkammare nu, var sjuk efter slädfärden, hade läkare, och så nästan bra, men kraften kommer ej för en gammal.

Hela staden full av några tusen Hangöbor, man fruktar bara att få tvångsinkvartering i arbetsrummet, huru då försörja sig? Och alla rör och annat, är ej reparerade än. Man försöker upprhålla livet - och du skriver om att taga en bekväm lokal! Måns var här, han såg sund ut. Två gånger under kriget var han och hälsade på mig, ville hjälpa.

Hanna var i Sverige.

Det sägs äppelträden ha frusit, plommonträden ha stått sig bättre - intet visar grönt ännu, utom vårlöken. Bofinken sjunger Detta i korthet, jag kan ej ha estetiska tankar än, som du.
Helene

Jag är säker Kylberg inte kunde beskriva sin tavelsvit innan han gjort den.

21/5 -40

Einar,

Jag tyckte om Aguéli's flickhuvud, det stora - minns ej den "profil" du nämner - mitt minne är nu dåligt. Aguéli blev en tid glömd för Arosenius, tror jag. Mycket var likt det mesta, som det måste vara i massproduktion - stackars de som måste se alla expositioner!

Goya var fin - Velasquez "Meninã" utmärkt, och henne glömmar man som man glömmar utmärkta personer.

Det kom just i dag två nya häften, där har man glädje av Sallinen. Det gäller väl konsten med det som där står om konstindustri, att Sverige har mer kunnande men Finland har mer obehärskad inspiration. Vi stå kanske åtskilda i politik, i ditt näst sista brev. Jag sätter värde på hedern i den med - men vet allt har obönhörligt sin gång. Nu avgör dessa politiska känslor mycket för mig - det är ej som förr, fosterlandet har blivit något.

Nyss fick vi upp gardiner i det nya blå arbetsrummet, det är som nytt i denna dräkt - i morgon kanske modell. Man har 7 veckor väntat på någon för ett arbete, väntat -

Dina fästrar lämna Ekenäs, deras rum blev genast tagna av 8 personer - jag visste ej av flyttningen, och hade ej fått, vi är bara två. Känner ingen framtidssäkerhet, lever för dagen - skall ut att söka en borduk i den nya färgen -

St. lovar ett besök, alla affärer stå stilla i Stockholm, det är nedslående för honom. Alla tavlor hemsända. Varmt ute nu, och i rummen bedövande. Endast björk och syrén visa liv ännu, kanske lönn.

Din skog är vacker, god att ha. Man är ej riktigt densamma! Jag har läst 'Mme Clapain" med nöje igen och nu de två M.Proust. Han blottar på ett ställe sin tanke "av alla personer i hans bok är det två som ha hans "sympati". Ett gammalt kaféägarpar, mångmiljonär som dragit sig tillbaka, gå åter ut i arbete när sonen är i kriget - de hjälpa sonhustrun att sköta hennes café, den gamla damen vid kassan, den gamla mannen åter överkypare. De ha hans sympati - de andra är skildrade som de är "des mönstres."

2 juli -40

Einar

Jag är medveten om att jag inte skriver just - det är åldern - och oron - och att jag har så litet att säga. Oron ha vi ofta, i världen, i hemmet.

Här har varit folk, Måns några gånger, Henrik Lindeberg som vill vara gästfri om det behövs, många "spekulanter", Red. Näsström, och i söndags Fru o. Herr Stenman. Det var ledsamt, jag tyckte han såg blek och trött ut, man kan ju tänka sig vad tiden är för hans affärer. Jag lät honom säga om han ville allt skulle stå vid det gamla avtalet, jag är rädd vara en börda nu. Han ville ej ändra något i det - och jag har ju haft det så bra. Det är således som förr. Där är detaljer om andra jag ej skriver om.

Tänk jag fick Aguéli-monografen, så vacker publikation! Och nu har Intendent Gauffin skrivit, bett mig skriva till honom mina intryck när jag läst den. Det blir mycket intressant - men den läses ej så fort.

Ett par gånger har jag börjat med modell, huvuden, men det går ej framåt, alltid bråk med annat och jag är nog trött i nerverna, sover just ej. Borde också sitta ute.

Prof. Reuter har önskat besöka och det blir väl av nu när Mina kommit hem från en några dagars resa, jag har den vanliga uppassningen nu.

Det finns ju på jorden inte en lugn vrå, en sådan jag alltid önskat.

Jag har det ändå bra --. Hon var till Tenala, vårt värdsfolk där hälsade vi kunde komma dit igen! Snälla!

Jag vill tro ditt liv i Kajana är sig likt, du talar ej om någon förändring i tjänst och stad - jag önskar så allt vore bra där, och jag vet i en familj är det alltid fullt upp för tanken.

Är du allt än i Renässansen? Det kommer en bok i höst om 'Medeltiden' av Petersen-Dyggve, den skall jag skaffa mig, det är min tid. Har läst "Thérèse Duqueyroux" sist, de som familjen plågar, som ej är lik de andra.

Allt detta är osammanhängande, förlåt, jag kan ej heller skriva det jag tänker.

Må väl!

Helene

10 juli (1940, postkort)

Einar,

Tack för lån - brev - mer sedan. Om du väntar en tid skall jag sända den "Aguéli" jag fått till dig att studeras. Måste bara läsa den först.

Skriver väl sedan.

Helene

28/7 -40

Einar,

Tiden går och den avspänning du talar om kommer inte. Och så mycket skall bli färdigt - St. reser i augusti och sedan kan man ej sända paket till honom.

Jag ville tala om "Kylberg" det intryck han gjort när jag sett mer av honom - ungefär det samma som förr. Stor skönhet, det är ju skönhet och glädje han söker. Glädjen såg jag ej, ej heller humorn han tyckes ha. Men skönhet och sökande efter skönhet. Jag är här med konservativ som ännu tycker om det som har fasthet. "Meditation" och "Stilla kväll". Och ändå fann jag otroligt mycket i "Segeltorkning". Flygande Holländaren, "Den helige målarn", o.a. Till en annan har jag sagt där är stor skönhet men en begränsad - och står ännu vid mitt ord. Tack för lånet, när skall jag skicka boken?

Nyss fick jag Int. Gauffin's brev i väg. Det var mycket svårt att skriva - om Gauffins uppfattning, som var fin och psykologisk, och om målarn. Jag såg, som målare, mest målarn - varför gick Aguéli ej helt upp i det arbetet? Jag såg ofta försvagande sjukdom - "jag är sjuk", och "jag skall börja måla (x)" - men han börjar ej, lämnar det för annat säkerligen lättare att utföra. - - ett åskväder här nu - . Ty det är en uppgift som kräver allt, hela ens nervspänning, man måste varje séance ge hela sin styrka (och han var oerhört känslig i början) - ja, jag tror han sköt upp det ansvarsfulla när han kände sig slapp. Minns du den franske målarn som var glad när modellen inte kom, han fick en dags uppskov. Aguéli var ej en ödmjuk, 'uthållig' själ som Daumier t.ex. - Och när man ej känner hans sista 20 år - vad vet man! Det kommer om den sedan. Det var svårt. Vill du spara detta, jag vill veta om Gauffin tager något intryck -

Den tredje boken! den kom för ett par dagar sedan, "försenad" till födelsedagen - ett stort verk om Greco (4 á 5 kilo!) franskt. Något dyrbart, storartat från St.. Varför är man så snäll mot mig. Stenman är således bättre efter den reum. värk han fick i kall nattlig vind under färden från Ekenäs med 'Ilma' Har flugit till Stockholm, hämtat bok, och färg som ej fås mer i Finland. Huru skall jag tacka. Detta är nu bara om böcker. Tror du där någonsin blir en liten stund ro mer.

Helene

Förlåt, mitt nya bläckhorn har strittat över allt.

(x) i breven.

(På en skild papperslapp följande:)

Marcel Proust

De sanningar som intelligensen uppfattar direkt och klarseende i världen, i ljuset, ha något mindre djupt, mindre nödvändigt, än de som livet, utan vår vilja, ger oss i ett intryck, materiellt ty det inträder genom våra sinnen, men ur vilket vi kunna frigöra det andliga. --

Einar,

Jag har läst igenom din Kylberg - tack för den - jag skall återställa Men du vet ju! Några fakta kände jag igen från boken - det som är mitt fäderneslands språk förstår jag ej! Det är tragiskt. På slutet stod "Sallinen och Schjerfbeck." "Sallinen och Schjerfbeck" sade Stenman också i går, han var med fru på avsked, de resa snart till Stockholm. Där är 10 utställningar i veckan, men S. och S. tycks stå sig för honom Du kan ej tänka dig hurudan han är, hans omsorg, vänlighet - och hon med - han har nog en hjälp i henne Det skulle bli bara några ögonblick, det blev 2 timmar, nästan. Där är mycket att tala om med honom, han har en djup, skarp, förståelse för allt - och jag tyckte jag fick honom klar för mig. Vi talade om en roman, en hustru försöker förgifta sin man, jag förstod allt men ej ett länge "fortsatt" brott. "Vi fortsätta alla" sade St. vi fortsätta att göra det som för till undergång. Jag tänkte på hans affär, hans lidelsefulla kärlek till konsten, i denna svåra tid. Det är hans karaktär att genomföra, vart det än bär, hans energi, vilja. 'Han är despot' sade någon - nej, han genomför. - Det hann ej bli mycket om den stora, härliga, Greco-boken, - om Kylberg att han varit bra, och nu är svagare. Om en bra målarinna i Sverige. Underligt att kvinnor kan något. Han tyckte jag skulle måla en ny duk av en sak jag började litet för ett år sedan, annars förstör jag den började - det var klokt. En sammansatt begåvning - snäll mot mig.

Jag hoppas du fått "Kylberg", jag såg mycket på honom, och ännu tycker jag om det fasta, det har mest uttryck. När Mina kan skickar jag Aguéli. Gauffin tackade artigt, vänligt för mitt brev, på allt det jag undrat "får jag svar i andra delen." - Jag kämpar åter med citronerna - för de gamla holländarne behövde de inte vara självlysande, som de inte är. Det skymmer, om du hade ro där!

Hälsa Tyra.

Helene

6/10 -40

Einar

Du har funnit din poet, en ung kvinna.

Nu orkar jag ej sätta mig in i det, här är för svårt att leva. Hr. Kunttu skriver nätt, hans tavlor är nu det enda han äger, han måste sälja - sände ett landskap att signeras därför - sjelv "bryr han sig inte om det." Det blev en glädje för mig, han måste förstå. En tallstam i aftonsol, några skadade tallar i andra plan - på en bit papp. Sänd ej Aguéli, jag har ingen att skicka till post, ingen plats i mitt hem.

Jag har frågat St. om jag skall sända "Reutervägen" - men tvivlar på att det är lämpligt nu. Tack för erbjudandet då.

Vänta ej brev.

Helene

31/10 -40

Einar,

Ditt brev sist - jag tackar för poesi! och detta är något för dig. Har haft så litet tid och kraft för allt jag borde tänka och göra.

Jag tackar också på detta sätt din bror för en stor tjänst, bättre ej göra det direkt. Vad är min skuld till honom?

Här skall hela hösten väggen rivas, fönster flyttas - varann vecka, varann vecka uppskov, just nu uppskov till våren igen. Mina nerver är slut, det är så mycket annat att grubbla på också. Och sjukdomar.

Helt litet målas, en repris nu, så godt när något kan draga tanken till sig.

Två judiska affärsmän resa här och köpa tavlor. Konstintresse - och jag förstår till en del. Har visat för min del till St. Måtte du ha ro någon timme någon natt!

I Konstrevy förstod jag ej mycket, jag tycker de ej ha dekoratör, väggmålaranlag - de förstora stafflibilden, det blir en tunn vägg med djup-perspektiv. Och vad ge regnbågens färger i tavlor?
Helene

Har du än Doras "Und beim Säuseln der Blätter schlummre Ich ein" jag längtar efter den.

1 nov. -40 (postkort)

E.

Tack för brev. Du läser Aguéli bättre än jag - jag fann ingen motsvarighet i liv och svärmeri för stunden, - men vackra saker. Vems liv motsvarar nu? Skall ej störa arbetet nu.

H.

Återstår 20 års utveckling -
Sager-Nelson hel, Hausen praktisk, sund.

Ekenäs. 16 nov. (1940, postkort)

Einar,

En sen' gratulation - och tankar som gå dit'. Jag har ej haft tid och ro denna höst att skriva, har ej nu. Christer Lind har sänt mig sina dikter "Vindarnas bröllop", naturförnimmelser tycker jag, säkert fint - har ej tid just nu. Goda önskingar för Er!

Helene.

25 te (nov. 1940, postkort)

E.

Tack för brev. Sök ej Doras dikt, den var på en lapp. Lämna det. Giv ej för mycket beröm. Här är litet, ingen tid till målning, mycket att göra. - Av alla målare bli blott några bilder kvar - det är nog att ha en.

H.S.

15/12 -40

Einar,

Jag har trott du ej hade tid med brev. Och inte hade jag mycket kraft. Är nu glad du har hjälp.

Boken har nog gjort mig godt. Du säger om "genombrottet" - sådant i ens liv sker tyst, mycket tidigare än 1912, men det kommer ej i ens arbete på en dag, det skall arbete där för en utveckling. Tro ej våra tidningar säga något om den, en kort notis i Pressen var allt, men långt om betydelsen av att Ellen Thesleff blivit uppmanad att exponera i Malmö (tror jag det var).

Och jag älskar fred.

Fru o. Hr. Stenman var här den första dec. Vad de är snälla. Och han kom med en lång lista på saker han önskade, föreslog, till upprepning. Det är också lättast i ett rum där modell ej kan sitta för köld. - Och, tänk hans, som läkare sagt, obotliga gikt (sedan 28 år) den är borta nu. Men han känner sig trött, har aldrig skonat sig. Han längtar till London-jakt efter tavlor! det är väl lyckan i hans liv. Stor hjälp har han av sin hustru, det är lyckligt.

Vill ej gerna tala om resten, men se - Man eldar hela dagen - med bombsprängda? väggar. Och har hela hösten, sedan polisen befallde en packa, sedan väggen skulle rivras för tillbyggnad, sedan pensionstagare skulle flytta från staden för att ge Hangö rum, sedan de skulle taga mitt arbetsrum för inkvartering - =jag= sedan man kämpat mot allt detta med Stenmans hjälp - arbetat 2 timmar med modell. Litet med gammalt.

Mina - 68 år - klockan 6-7 på torget i mörker för att få något - Hangöbor ta allt. Hela dagen i matkö - och ved! Jag arbetar då i hushållet, diskar m.m., man har ingen fred. Men hon är duktig ändå. Jag säger det för att du skall förstå mitt liv. Läsa hinner man ej, orkar ej.

Nu kommer julen, skall jag redan säga god jul! till Eder alla. Kanske blir det ett kort ännu - Frid och glädje.

Hälsa Tyra.

Helene

Varje dag dag [sic!] tavlor att se, signera, frågobrev att besvara.

Jag har en gång sett ett så vackert Michel-Angelo- verk.

26/12 -40

Einar,

Ett gott nytt år med mycket glädje för Er alla!

Här har kommit så mycket gott till jul, jag vet ej huru jag skall tacka - det värmer att se sig så omhuldad. I vår tid skulle man ändå inte försaka så mycket av det sällsynt goda - blev där något kvar för Er?

Ja, tack för brev - arbetet lättar litet - det är bra. Jag tänker alltid där uppe är luften ren, och där är lugnare än här -

Måns var här måndag, alltid ogift. Många ha kommit ihog mig - och många är sjuka.

Blommor från Stenman's, obegripligt vackra, de borde målas, men de bli ej så vackra. Varför slösar han?

Mina vandrar - hälsan litet bättre.

Appebergs [sic!] ha sänt Ragnar Josephson's bok, intressant tror jag, och han har väl rätt. Men jag vill inte börja måla efter recept - rädd.

Förlåt detta är så kort - men många brev vänta - de sjukas.

Med hjärtlig hälsning till Tyra och dig.

Helene

Jag skall ändå stjäla tid att måla nu. Vad gör resultatet! bara jag får sitta vid staffliet

Det måste vara skönt i skogen.

Måns säger hela stämpeln skall vara på frimärket.